

M. DAMIDAVIČIUS

DARBININKŲ DARBO INTENSIVUMO SOCIOLOGINIS TYRINĖJIMAS

Socializmas turi užtikrinti darbo žmonėms ne tik aukštą gyvenimo lygį, bet ir sudaryti geras darbo sąlygas. Darbo sąlygų gerinimas visuomet buvo ir yra socialistinės valstybės dėmesio centre. Tai pabrėžiama ir naujuose TSR Sąjungos ir sąjunginių respublikų darbo įstatymų pagrinduose: „Rūpintis dirbančiųjų sveikatos apsauga, užtikrinti saugias darbo sąlygas, likviduoti profesinius susirgimus ir gamybinį traumatizmą yra vienas iš svarbiausių Tarybų valstybės rūpesčių“.

Darbo sąlygas sudaro visi tie elementai, kurie apibūdina gamybinę aplinką — darbo laiko trukmė, darbo intensyvumo laipsnis, jo kenksmingumas, darbo ir poilsio režimas ir pan.

Moksliskam darbo sąlygų reguliavimui labai svarbu nustatyti faktišką darbininkų nuovargio lygį, nes tai yra pakankamai tikslus darbo intensyvumo rodiklis ir apibendrintai apibūdina visą darbo sąlygų kompleksą.

Norint tirti darbininkų nuovargio lygį ir jų darbo intensyvumą, reikia surasti tokius nuovargio išmatavimo metodus, kurie būtų nesudėtingi ir lengvai panaudojami praktikoje.

Darbininkų nuovargiui ir jų darbo intensyvumui matuoti yra keletas metodų. Pavyzdžiui, ekonomistas gali spręsti apie darbininkų darbo intensyvumą iš jų darbo rezultatų, iš jų išdirbio, kuris, kaip žinoma, priklauso nuo trijų pagrindinių veiksnių: darbo laiko trukmės, darbo našumo ir intensyvumo. Jeigu darbo laiko trukmė ir darbo našumas nekinta, tai darbo intensyvumo rodikliu gali būti pagamintos produkcijos kiekis ir kokybė. Tačiau praktiškai šių rodiklių panaudojimas darbininkų nuovargiui išmatuoti susijęs su dideliais sunkumais, nes pagamintos produkcijos kiekis ir kokybė šiuo atveju priklauso ne tik nuo darbo intensyvumo, bet ir nuo kai kurių kitų šalutinių veiksnių, kuriuos apskaičiuoti labai sudėtinga.

Tikslesnius darbo intensyvumo matavimo metodus naudoja darbo psichologijos mokslas, kuris sprendžia apie darbininko nuovargį, tirdamas psichofiziologinius pakitimus žmogaus organizmo funkcijose. Tačiau, nau-

dojantis psichofiziologiniais metodais darbo intensyvumui matuoti, reikia daug darbo, sudėtingos aparatūros, kvalifikuotų specialistų. Todėl šiais metodais praktiškai sunku pasinaudoti, norint ištirti didelio skaičiaus darbininkų nuovargį.

Paprasčiausiu darbo intensyvumo rodikliu gali būti darbininko patiriamo nuovargio laipsnis. Informaciją šiam rodikliui apskaičiuoti galima surinkti apklausos būdu. Šiuo atveju nereikia didelių išlaidų ir galima ištirti palyginti didelį darbininkų skaičių.

Tiesa, pagrįstai gali kilti klausimas, kiek subjektyvus nuovargio rodiklis atitinka tikrąjį darbininkų nuovargį, nustatytą psichofiziologiniais metodais. Todėl buvo atlikti specialūs tyrimai¹. Jie parodė, kad subjektyvus nuovargio rodiklis (paties darbininko vertinimu) iš esmės sutapo su objektyviais nuovargio rodikliais, apskaičiuotais psichofiziologiniais metodais. Reikia taip pat pabrėžti, kad šių rodiklių sutapimo tikimybė didėja, didėjant apklaustų darbininkų skaičiui.

Tokią apklausą organizavo ir Vilniaus Valstybinio V. Kapsuko universiteto Sociologinio tyrimo laboratorija. Pasinaudojant apklausos duomenimis, buvo pamėginta išsiaiškinti darbininkų nuovargio laipsnį ir kai kuriuos jį apsprendžiančius veiksnius².

Informacijos šaltinis buvo darbininkų atsakymai į klausimą: „Kokį nuovargį Jūs paprastai juntate, darbui pasibaigus?“ Galimi atsakymai: nenuvargstu; nuvargstu, bet nelabai; labai nuvargstu. Iš bendro skaičiaus apklaustų 1289 darbininkų nenuvargsta tik 218, arba 16,9%; nuvargsta, bet nelabai — 544, arba 42,2%; labai nuvargsta — 527 darbininkai, arba 40,9% bendro apklaustųjų skaičiaus. Galima teigti, kad nenuvargstančių darbininkų darbo intensyvumas yra žemas (simboliškai tai pažymėkime raidėmis Iž), vidutiniškai nuvargstančių darbininkų — normalus (In) ir labai nuvargstančių darbininkų — aukštas (Ia). Apklaustų darbininkų struktūrai pagal nuovargio laipsnį išreikšti G. Čerkasovas siūlo tris specialius koeficientus, kurių kiekvienas apibūdina darbininkų dalį su vienu ar kitu nuovargio laipsniu ir gali kitėti nuo 0 iki 1³.

1. Didelio nuovargio koeficientas

$$I_a = \frac{\text{labai nuvargstančių darbininkų skaičius}}{\text{bendras apklaustų darbininkų skaičius}}$$

2. Normalus nuovargio koeficientas

$$I_n = \frac{\text{normaliai nuvargstančių darbininkų skaičius}}{\text{bendras apklaustų darbininkų skaičius}}$$

¹ Зг. Г. Н. Черкасов, Социально-экономические проблемы интенсивности труда в СССР, Новосибирск, 1966, стр. 81—105.

² Darbininkus apklausė Vilniaus Valstybinio V. Kapsuko universiteto Sociologinių tyrimų laboratorijos darbuotojai 1968 metais dešimtyje lengvosios pramonės įmonių.

³ Зг. Г. Н. Черкасов, К характеристике методов оценки утомления.— Сб.: «Социальные исследования. Вопросы методологии и методики», Новосибирск, 1966, стр. 239—241.

3. Mažo nuovargio koeficientas

$$I\check{z} = \frac{\text{nenuvargstančių darbininkų skaičius}}{\text{bendras apklaustų darbininkų skaičius}}$$

Šiuos koeficientus lengvai galima paversti į procentus, ir atvirkščiai. Pavyzdžiui, jeigu mūsų tyrime labai nuvargstantys darbininkai sudaro 40,9% visų apklaustųjų, tai didelio nuovargio koeficientas šiuo atveju bus lygus 0,409.

Analizuodami darbininkų struktūrą pagal nuovargio laipsnį, naudosis mės ne koeficientais, bet procentais. Toks išreiškimo būdas yra papras-tesnis ir labiau akivaizdus.

G. Čerkasovas pateikia ir bendrą darbo sunkumo arba darbininkų nuovargio koeficientą. Jis parodo, kiek labai nuvargstančių darbininkų dalis yra didesnė arba mažesnė už visiškai nenuvargstančių darbininkų dalį. Autorius teigia, kad bendras nuovargio koeficientas apibūdina, koku laipsniu tiriama darbininkų visuma yra prisitaikiusi prie atliekamo darbo sunkumo. Šis koeficientas gali kitėti nuo +1 (žemiausias prisitaikymo laipsnis) iki 0 (optimalus prisitaikymo laipsnis) ir toliau iki -1 (aukščiausias prisitaikymo laipsnis). Mūsų nuomone, šis koeficientas ne visai atitinka autoriaus jam teikiamą paskirtį, nes vienas ir tas pats šio koeficiento dydis gali išreikšti visiškai skirtingą tam tikros darbininkų visumos struktūrą pagal nuovargio laipsnį, vadinasi, ir skirtingą šių darbininkų prisitaikymo laipsnį atliekamo darbo sunkumui. Pailustruokime dviem skirtingais atvejais. Tegul pirmuoju atveju iš 100 darbininkų labai nuvargsta 50 ir visiškai nenuvargsta 50. Vadinasi, bendras nuovargio koeficientas bus lygus 0 ($50 - 50 = 0$). O štai antrasis atvejis — iš 100 darbininkų labai nuvargsta 10, normaliai — 80 ir visiškai nenuvargsta — 10. Bendras nuovargio koeficientas taip pat bus lygus 0 ($10 - 10 = 0$). Abiem atvejais bendras nuovargio koeficientas lygus 0 ir, autoriaus nuomone, parodo optimalų darbininkų prisitaikymą atliekamo darbo sunkumui.

Iš tikrųjų darbininkų prisitaikymas darbo sunkumui abiem atvejais yra nevienodas ir toli gražu ne optimalus. Šį rodiklį galima panaudoti dviejų arba kelių darbininkų grupių nuovargio laipsnio palyginimui, bet ir tai tik tuo atveju, kai normalus nuovargio rodiklis. In šiose grupėse skiriasi labai nežymiai. Tačiau ir tada šis rodiklis neparodo darbininkų prisitaikymo laipsnio atliekamo darbo sunkumui.

Optimalų darbininkų prisitaikymą atliekamo darbo sunkumui arba normalų darbo intensyvumą turėsime tada, kai absoliučios darbininkų daugumos nuovargis bus normalus, t. y. In bus artimas 100%.

Šios pastabos darbininkų nuovargio išmatavimo metodikos klausimais leis skaitytojui geriau suprasti tolesnę analizę, nagrinėjant darbininkų struktūrą pagal nuovargio laipsnį, ir kai kuriuos veiksnius, nuo kurių priklauso darbininkų nuovargis.

Pirmiausia pažiūrėkime, kaip kinta darbininkų nuovargio laipsnis pagal jų lytį ir amžių. Duomenys pateikti 1 lentelėje.

1 lentelė

Amžiaus grupės	Nuovargio rodikliai (%)								
	Atrankinė visuma			tame tarpe					
				vyrai			moterys		
	Ia	In	Iž	Ia	In	Iž	Ia	In	Iž
Iki 20 metų	15,1	38,7	46,2	--	40,0	60,0	16,8	38,6	44,6
20- 30 metų	32,1	46,2	21,7	12,1	43,1	44,8	35,9	46,7	17,3
30-40 metų	43,0	44,0	13,0	31,7	44,9	23,4	46,3	43,7	10,0
40-50 metų	51,2	38,6	10,2	33,8	52,3	13,8	57,1	33,9	9,0
Daugiau kaip 50 metų ..	55,3	35,3	9,4	46,3	41,8	11,9	63,9	29,1	6,9
Atrankinė visuma	40,9	42,2	16,9	30,5	45,3	24,2	44,0	41,2	14,8

Iš jų matyti, kad normalaus nuovargio (intensyvumo) rodiklis (In) moterims yra mažesnis, negu vyrams. Normaliai nuvargsta 41,2% visų apklaustų moterų ir 45,3% vyrų. Visai kitas vaizdas, lyginant labai nuvargstančius (Ia) ir nenuvargstančius (Iž) vyrus ir moteris. Labai nuvargstančių moterų (Ia=44%) dalis beveik pusantro karto didesnė kaip vyrų (Ia=30,5%), o nenuvargstančių moterų (Iž=14,8%) 1,75 karto mažiau, negu nenuvargstančių vyrų (Iž=24,2%). Taigi moterims būdingas aukštesnis nuovargio lygis, negu vyrams. Tai atsispindi ir bendrame nuovargio koeficiente Ib⁴.

Šiuo atveju normalaus nuovargio rodiklis (In) vyrams ir moterims beveik vienodas — 45,3% ir 41,2%, o Ib vyrams=6,3 (30,5—24,2); Ib moterims=29,3 (44—14,7).

Kaip keičiasi darbininkų nuovargis įvairiose amžiaus grupėse? Pavyzdžiui, normaliai nuvargstančių darbininkų dalis (In) svyruoja nuo 35% (50 metų ir vyresnių grupėje) iki 46% (nuo 20 iki 30 metų grupėje). Taigi didžiausia normaliai nuvargstančių darbininkų dalis yra nuo 20 iki 30 metų amžiaus grupėje.

Kitokį vaizdą gauname, nagrinėdami labai nuvargstančius (Ia) ir nenuvargstančius darbininkus (Iž) įvairiose amžiaus grupėse.

Labai nuvargstančių darbininkų dalis svyruoja nuo 15% (iki 20 metų amžiaus grupėje) iki 55% (50 metų ir vyresnių grupėje). Labai nuvarg-

⁴ Bendras nuovargio koeficientas $Ib = Ia - Iž$. Jis parodo, kiek labai nuvargstančių darbininkų dalis yra didesnė arba mažesnė už nenuvargstančių darbininkų dalį. Jei $Ia < Iž$, tai Ib yra neigiamas. Kuo didesnė Ib reikšmė, lyginant kelias darbininkų grupes su beveik vienodais normalaus nuovargio (In) rodikliais, tuo didesnis šios darbininkų grupės bendras nuovargio lygis.

tančių darbininkų dalis didėja vyresnio amžiaus grupėse. Priešinga tendencija išryškėja, analizuojant nenuvargstančius darbininkus. Didžiausią jų dalis (46,2%) yra iki 20 metų amžiaus grupėje ir mažiausia (9,4%) — 50 metų ir vyresnio amžiaus grupėje. Analizuojant vyrų ir moterų nuovargio dinamiką įvairiose amžiaus grupėse, pastebimos tos pačios tendencijos, tik vyrų grupėje jos pasireiškia intensyviau, negu moterų grupėje.

Kaip matyti iš 1 lentelės duomenų, normaliai nuvargstančių vyrų ir moterų dalis iki 40 metų amžiaus grupėse skiriasi labai nežymiai ir beveik sutampa su bendra normaliai nuvargstančių dalimi tyrinėtai visumai atitinkamose amžiaus grupėse. Vyresnėse kaip 40 metų amžiaus grupėse normaliai nuvargstančių vyrų ir moterų dalis jau žymiai skiriasi. Pavyzdžiui, nuo 40 iki 50 metų amžiaus grupėje normaliai nuvargstantys vyrai sudaro 52,3%, o moterys — tik 34% iš bendro šios grupės moterų skaičiaus. Normaliai nuvargstančių dalis nevienoda įvairiose amžiaus grupėse ir netolygiai pasiskirsto tarp vyrų ir moterų. Didžiausia normaliai nuvargstančių vyrų dalis (52,3%) yra nuo 40 iki 50 metų amžiaus grupėje, o mažiausia (40%) — iki 20 metų amžiaus grupėje. Didžiausia normaliai nuvargstančių moterų dalis (46,7%) — nuo 20 iki 30 metų amžiaus grupėje, o mažiausia (29,1%) — 50 metų ir vyresnio amžiaus grupėje. Įdomu pažymėti, kad mažiausia normaliai nuvargstančių vyrų ir moterų dalis yra priešingose kraštutinėse amžiaus grupėse. Ši reiškinį galima paaikškinti, išanalizavus labai nuvargstančių ir nenuvargstančių vyrų ir moterų dinamiką skirtingose amžiaus grupėse.

Labai nuvargstančių vyrų ir moterų dalis nuosekliai didėja, pereinant į vyresniojo amžiaus grupes. Moterų tarpe ši tendencija pasireiškia stipriau kaip vyrų tarpe. Iki 20 metų amžiaus grupėje visai nėra labai nuvargstančių vyrų, o moterys sudaro 16,8% visų šios grupės moterų. Didžiausias skirtumas tarp labai nuvargstančių moterų ir vyrų dalies yra nuo 20 metų iki 30 metų amžiaus grupėje (skirtumas 23,8%) ir nuo 40 iki 50 metų amžiaus grupėje (skirtumas 23,3%). 50 metų ir vyresnio amžiaus grupėje labai nuvargsta 63,9% visų šios grupės moterų ir 46,3% vyrų. Skirtumas yra 17,6% vyrų naudai.

Analizuodami nenuvargstančių vyrų ir moterų dinamiką įvairiose amžiaus grupėse, pastebime, kad nenuvargstančių vyrų ir moterų dalis nuosekliai mažėja, pereinant į vyresnio amžiaus grupes. Ir ši tendencija moterų tarpe reiškiasi stipriau, negu vyrų tarpe. Jei nenuvargstančių vyrų dalis (Iž) iki 20 metų grupėje sudaro 60%, o 50 metų ir vyresnio amžiaus grupėje — 11,9% (sumažėjo beveik 5 kartus), tai nenuvargstančių moterų dalis atitinkamose amžiaus grupėse sudaro 44,6% ir 6,9% (sumažėjo daugiau kaip 6,4 karto). Didžiausias skirtumas tarp nenuvargstančių vyrų ir moterų dalies yra šiose amžiaus grupėse: nuo 20 iki 30 ir nuo 30 iki 40 metų.

Labiau apibendrintą vaizdą apie darbininkų atskirų grupių nuovargio laipsnį duoda bendras nuovargio koeficientas (Ib). Jį sugretinę su normalaus nuovargio rodikliu (In), galime palyginti bendrą darbininkų nuovargį įvairiose grupėse.

2 lentelė

Koeficientų Ib ir In dinamika pagal darbininkų lytį ir amžių

Amžiaus grupės	Atrankinė visuma		iš jų			
			vyrai		moterys	
	Ib	In	Ib	In	Ib	In
Iki 20 metų	31,1	38,7	-60,0	40,0	-27,8	38,6
20–30 metų	10,4	46,2	-32,9	43,1	18,6	46,7
30–40 metų	30,0	44,0	8,3	44,9	36,5	43,7
40–50 metų	41,0	38,6	20,0	52,3	48,1	33,9
50 metų ir vyresni	45,9	35,3	34,4	41,8	57,0	29,1
Atrankinė visuma	24,0	42,7	6,3	45,3	29,2	41,2

Bendras nuovargio rodiklis mažiausias yra moterims iki 20 metų amžiaus ir vyrams iki 30 metų amžiaus. Vyresnio amžiaus grupėse jis nuosekliai didėja, be to, moterims didėja staigiau, negu vyrams. Bendras nuovargio rodiklis žymiai skiriasi vyrams ir moterims įvairiose amžiaus grupėse. Antai 30–40 metų amžiaus grupėje (esant beveik vienodam normalaus nuovargio rodikliui In), bendras nuovargio rodiklis vyrams lygus 8,3, o moterims — 36,5. Tai reiškia, kad šioje amžiaus grupėje labai nuvargstančių vyrų dalis tik 8,3% viršijo nenuvargstančių dalį, tuo tarpu moterų grupėje labai nuvargstančių net 36,5% daugiau, negu nenuvargstančių. Bendras vyrų ir moterų nuovargio koeficientas labai skiriasi 20–30 metų amžiaus grupėje. Bendras nuovargio koeficientas aukščiausias yra 50 metų ir vyresnio amžiaus moterų grupėje, kurioje labai nuvargstančių dalis net 57% viršija nenuvargstančių dalį.

Taigi darbininkų nuovargio analizė, atsižvelgiant į lytį ir amžių, leidžia padaryti išvadą, kad abu šie veiksniai veikia darbininkų nuovargį ir todėl diferencijuoja darbininkų darbo sąlygas. Tačiau praktikoje į šią aplinkybę nepakankamai atsižvelgiama. Moters darbo jėga turi ypatybių, į kurias atsižvelgia mūsų darbo įstatymai, draudžiantys moterų panauojimą jų organizmui kenksminguose darbuose. Atlikdamos vienodą su vyrais darbą, moterys daugiau nuvargsta, vadinasi, jų darbas reliatyviai yra intensyvesnis. Todėl moterų darbo bei jo sąlygų pagerinimas turi didelės socialinės reikšmės. Į tai būtina atsižvelgti, moksliskai organizuojant darbą įmonėse, sudarant įmonės kolektyvo socialinio vystymosi planą. DMO ir socialinio vystymosi planuose turi būti numatytos priemonės,

kurias įgyvendinus palengvėtų moterų ir pagyvenusių darbininkų darbas. Šios priemonės gali būti ne tik techninio, bet ir organizacinio pobūdžio, t. y. tobulinant darbo normavimą, racionaliau išdėstant darbininkus darbo vietose. Socialiniu požiūriu pateisinama būtų ir tokia priemonė kaip išdirbio normų diferencijavimas vyrams ir moterims, suaugusiems ir senyvo amžiaus darbininkams.

Darbininkų nuovargiui turi įtakos ne tik lytis ir amžius (veiksniai, kurių negalima reguliuoti), bet ir visas gamybos sąlygų kompleksas. Praktiškai nėra tokio gamybos sąlygų elemento, nuo kurio daugiau ar mažiau nepriklausytų darbininko nuovargis. Todėl panagrinėkime kai kuriuos iš jų.

Bandėme išsiaiškinti, kaip darbininko nuovargis darbo metu priklauso nuo atliekamo darbo sunkumo. Informacija apie darbo sunkumą yra subjektyvaus pobūdžio. Ją mums suteikė patys darbininkai, atsakydami į anketos klausimą: „Kaip Jūs vertinate savo darbą sunkumo prasme?“ Darbininkas galėjo pasirinkti vieną iš galimų atsakymų: 1. Lengvas; 2. Vidutinis; 3. Sunkus.

Darbo sunkumo ir darbininkų nuovargio ryšys buvo nustatytas, paskaičiavus koreliacijos koeficientą „r“⁵. Šiuo atveju $r=0,27$ ir statistiškai reikšmingas. Tai reiškia, kad tarp darbo sunkumo ir darbininkų nuovargio yra tiesioginis ryšys. Bet darbo sunkumą vertino patys darbininkai, todėl pats vertinimas tam tikru mastu priklausė nuo darbininkų nuovargio.

Analoginiu būdu buvo nustatytas ryšys tarp darbininkų nuovargio ir kai kurių kitų veiksnių, turinčių įtakos darbininkų nuovargiui. Žemiau pateikta lentelė rodo koreliacinį ryšį tarp darbininkų nuovargio ir kai kurių darbo sąlygų elementų (veiksnių) vertinimo.

3 lentelė

Vertinamas veiksnys	Darbininkų nuovargis
	Koreliacijos koeficientas r
1. Darbo sunkumas	0,27
2. Sanhigieninės sąlygos	0,26
3. Santykiai kolektyve	0,13
4. Normų įvykdymo sunkumas	0,10
5. Darbo ritmingumas	0,11

⁵ Koreliacijos koeficientas parodo ryšį tarp dviejų požymių x ir y, neatsižvelgiant į visus kitus veiksnus, kurie gali turėti įtakos požymiams x ir y. Tačiau šis koeficientas neparodo ryšio krypties, t. y. priežastinio ryšio. Jeigu r statistiniu požiūriu yra reikšmingas, mes galime teigti, kad tarp požymių x ir y yra koreliacinis ryšys. Šiuo atveju gali būti trys galimybės: x veikia y, y veikia x, x ir y veikia trečias veiksnys z.

r krinta nuo 1 iki -1; $r=1$ (ryšys pilnas tiesioginis); $r=0$ (ryšio nėra); $r=-1$ (ryšys pilnas atvirkštinis).

Didžiausią įtaką darbininkų nuovargiui turi atliekamo darbo sunkumas. Tai suprantama, nes darbo intensyvumas, kaip žmogaus fizinės ir dvasinės energijos sunaudojimas per laiko vienetą, pirmiausia priklauso nuo darbo sunkumo.

Beveik toks pat koreliacinis ryšys tarp darbininkų nuovargio ir sanitarinės higienos sąlygų vertinimo ($r=0,26$). Tai paaiškinama tuo, kad darbas lengvosios pramonės įmonėse nėra labai sunkus, ir todėl darbininkų nuovargis daug priklauso nuo sanitarinių higienos sąlygų (triukšmas, oro užteršimas ir pan.). Reikia turėti galvoje ir tą aplinkybę, kad moterys ypač jautrios sanitarinės higienos sąlygoms, o jos mūsų atrankoje sudaro daugiau kaip 80%.

Darbininkų nuovargis daug priklauso ir nuo normų įvykdymo sunkumo ($r=0,10$). Suprantama, tam tikra darbininkų dalis linkusi pervertinti normų įvykdymo sunkumą, bet, sugretinus subjektyvų vertinimą su faktišku išdirbio normų įvykdymu, pasirodė, kad pervertinimas ne toks jau žymus, kokio buvo galima tikėtis. Todėl išdirbio normų sunkumo subjektyvus vertinimas gali būti sėkmingai naudojamas (derinant su darbo laiko chronometražu) darbo normavimo praktikoje.

Mažesnę įtaką darbininkų nuovargiui turi tokie veiksniai, kaip darbo ritmingumas, santykiai kolektyvė. Mums nepavyko susekti žymesnio ryšio tarp darbininkų nuovargio ir tokių veiksnių, kaip saugumo technikos būklė, darbas viršvalandžiais ir kitų.

Darbininkų nuovargio, kaip darbo intensyvumo rodiklio ir jį sąlygojančių veiksnių, sociologinis tyrinėjimas yra labai svarbus, sprendžiant darbo normavimo ir darbo mokslinio organizavimo klausimus.

Darbo normavimo praktikoje kartais nepakankamai atsižvelgiama į jo intensyvumą. Išdirbio normų viršijimas, ypač jeigu jis pasiekiamas, įdiegus organizacines priemones, paprastai vertinamas kaip darbo našumo augimo rezultatas. Ekonomistai, apskaičiuodami darbo mokslinio organizavimo priemonių ekonominę efektyvumą, dažniausiai jį išreiškia darbo našumo augimo rodikliu, bet ne visada atsižvelgia į tai, kad šių priemonių įdiegimas didina ir darbo intensyvumą, kurį ne visada seka atitinkamas darbo užmokesčio augimas. Neretai vienos ir tos pačios įmonės atskiruose baruose būna skirtingo sunkumo normos. Todėl vienodas jų įvykdymo procentas išreiškia skirtingą darbo intensyvumo laipsnį. Esant tokiai praktikai, nepakankamai atsižvelgiama į paskirstymo pagal darbą dėsni, reikalaujantį, kad intensyvesnį darbą kompensuotų atitinkamai didesnis darbo užmokestis. Visa tai atsispindi darbininkų nuotaikose, silpnina jų materialinį suinteresuotumą ir gamybinį aktyvumą. Darbininkų nuovargis yra savotiškas jų dvasinės būsenos barometras. Jis betarpiškai veikia visas jų gyvenimo ir darbinės veiklos puses.

Tyrimas parodė, kad labai nuvargstantys darbininkai mažiau patenkinti savo darbu, darbo užmokesčiu, lyginant su tokį pat užmokestį gaunančiais, bet nenuvargstančiais darbininkais.

Taigi darbininkų nuovargis apsprendžiamas daugelio įvairių veiksnių, kurių visuma apibūdina darbo sąlygas. Todėl, nustatant normalų darbo intensyvumą, būtina atsižvelgti į visą gamybos sąlygų kompleksą. Sociologinis darbo intensyvumo tyrimas leidžia ne tik nustatyti veiksnius, sąlygojančius darbininkų nuovargį, bet ir tai, kiek kiekvienas iš jų veikia darbininkų grupės nuovargį. Tokio tyrimo rezultatai yra svarbus informacijos šaltinis, planuojant ir reguliuojant darbo sąlygas. Jie duoda galimybę palyginti darbo intensyvumą ne tik įmonės mastu, atskiruose cechuose, bet ir atskirose įmonėse. Vienos įmonės ribose daugiau ar mažiau vienodas darbo intensyvumas pasiekiamas, atitinkamai diferencijuojant išdirbio normas. Atskirose įmonėse tai pasiekti žymiai sunkiau, nes darbo normavimo klausimai kiekvienoje įmonėje sprendžiami skirtingai. Todėl atskirose įmonėse darbo intensyvumo lygis gali skirtis daug daugiau, negu vienos įmonės atskiruose baruose. Tokia padėtis silpnina darbuotojų materialinį suinteresuotumą ir yra viena iš rimtų priežasčių, didinančių darbo jėgos tekamumą.

Taigi darbininkų nuovargio sociologinis tyrimas yra paprastas darbo intensyvumo matavimo metodas. Greta psichofiziologinių darbo intensyvumo matavimo metodų jį galima plačiai taikyti įmonėse, normuojant darbą ir sprendžiant kitus darbo sąlygų gerinimo klausimus.